

Skyddad på egna villkor – en kortare version

Om kvalitet i skyddat boende för personer med funktionsnedsättning

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Myndigheten för delaktighet, 2026

Skyddad på egna villkor – en kortare version. Om kvalitet i skyddat boende för personer med funktionsnedsättning

Nummer: 2026:15

ISBN: 978-91-990306-7-8

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning	4
Breda och sammansatta behov	4
Vad som kännetecknar kvalitet	4
Skillnader mellan boenden.....	4
När specialiserad kompetens behövs	4
Kommunernas uppdrag påverkar kvaliteten.....	5
Behov av bättre samordning	5
Bakgrund och genomförande	7
Skyddat boende för våldsutsatta.....	7
Reglering och kvalitetskrav för skyddat boende	7
Identifierade utmaningar	8
Studiens syfte och genomförande.....	8
Målgruppens behov	10
Breda behov hos personer med funktionsnedsättning i skyddat boende.....	10
Erfarenheter av att ta emot personer med olika funktionsnedsättningar	12
Varierade erfarenheter.....	12
Oidentifierade funktionsnedsättningar.....	12
Mest erfarenhet av IF och NPF	12
Avvisning	12
Verksamheten på de skyddade boendena	13
Bemötande och anpassad kommunikation.....	13
Skydd och säkerhet	13
Stödinsatser på det skyddade boendet.....	15
Tillgängliga lokaler och boendemiljö	16
Kompetens och bemanning	17
Samverkan, samordning och stöd från andra aktörer.....	18
Boenden med särskild inriktning på IF och autism	19
Slutsatser och diskussion	20
Referenser	23

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet, MFD, har initierat studien för att öka kunskapen om hur skyddade boenden möter våldsutsatta personer med funktionsnedsättning. Underlaget bygger på intervjuer och skriftliga inspel från skyddade boenden, funktionshindersorganisationer och andra berörda aktörer. Sammanfattningen lyfter studiens centrala resultat.

Breda och sammansatta behov

Personer med funktionsnedsättning kan ha omfattande och sammansatta behov när de bor i skyddat boende. Det gäller stöd i vardagen, hjälpmedel och behov av tydlig och anpassad kommunikation. Det gäller också kontakter med vård och verksamheter enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Boendena beskriver att de behöver fungera som en länk till andra aktörer för att skapa ett sammanhållet stöd under och efter vistelsen.

Vad som kännetecknar kvalitet

Kvalitet handlar om att möta individens behov på ett tryggt, tillgängligt och begripligt sätt. Intervjuerna visar att individanpassat bemötande, tydlig kommunikation och anpassade skyddsåtgärder är centrala delar.

En kvalitativ verksamhet behöver också erbjuda långsiktigt stöd, en genomtänkt boendemiljö och personal med kunskap om både våld och funktionsnedsättningar. För personer med mer omfattande behov kan dygnet runt-bemannning och tät samverkan med andra aktörer vara nödvändigt.

Skillnader mellan boenden

Förutsättningarna varierar mellan boenden. Vissa boenden arbetar redan på ett sätt som motsvarar kvalitetskriterierna. Andra saknar tillgängliga lokaler, relevant kompetens eller möjlighet att erbjuda ett samlat stöd.

Resultaten visar att kvaliteten i skyddat boende inte är likvärdig för personer med funktionsnedsättning.

När specialiserad kompetens behövs

Studien visar att alla skyddade boenden inte kan eller bör möta mer omfattande stödbehov. För vissa personer med funktionsnedsättning behövs boenden med specialiserad kompetens, dygnet runt-bemannning och etablerade samarbeten med LSS och vården. Där sådana resurser finns fungerar skyddet bättre och blir mer långsiktigt hållbart.

Kommunernas uppdrag påverkar kvaliteten

Placeringstid, omfattning på uppdraget som ett skyddat boende får från kommunen och tillgång till stödinsatser varierar mellan kommuner. Det påverkar boendenas möjligheter att ge ett stabilt och sammanhållet stöd.

För personer med funktionsnedsättning är längre placeringstid ofta viktigt för att insatser ska hinna komma på plats.

Behov av bättre samordning

Kvaliteten är beroende av hur väl aktörer som socialtjänst, LSS, vård och skola samverkar.

Intervjuerna visar att bristande samordning är en återkommande utmaning. När en person flyttar mellan kommuner eller behöver nya insatser kan det bli otydligt vilken kommun som ansvarar. Det kan göra att stöd och beslut fördröjs.

En fungerande samverkan är därför avgörande för att skyddet ska fungera.

Om rapporten

Denna rapport handlar om vilka faktorer som skapar kvalitet i skyddat boende för personer med funktionsnedsättning och hur boendena kan möta dessa behov. Rapporten är en kortare version av MFD:s rapport *Skyddad på egna villkor – Om kvalitet i skyddat boende för personer med funktionsnedsättning* från 2025.

Skyddat boende ska erbjuda våldsutsatta stöd och en trygg plats. För personer med funktionsnedsättning kan det behövas särskilda anpassningar i den fysiska miljön, vid information och kommunikation samt i bemötandet. Det gör att deras möjligheter att få rätt skydd varierar.

Personer med funktionsnedsättning löper högre risk att utsättas för våld och har ofta större svårigheter att söka hjälp.¹ Tidigare kartläggningar visar att en del skyddade boenden saknar tillgängliga lokaler, tillräcklig kompetens eller möjlighet att ge individanpassat stöd. Det påverkar både trygghet och kvalitet för målgruppen.

Kunskapen om hur skyddade boenden möter personer med funktionsnedsättning är delvis begränsad. Det saknas en samlad bild av hinder, fungerande anpassningar och arbetssätt vid mer sammansatta behov.

Den här rapporten bygger på intervjuer och skriftliga inspel från skyddade boenden, funktionshindersorganisationer och andra berörda aktörer. Rapporten ger ett fördjupat underlag om vilka behov som är centrala och vilka förutsättningar som krävs för att skyddet ska fungera och uppnå god kvalitet för målgruppen.

Vår förhoppning är att denna rapport kan bidra till förbättrad kunskap och fortsatt utveckling på området, så att alla våldsutsatta – oavsett funktionsförmåga – ges en reell möjlighet till stöd, skydd och en nystart i livet.

¹ Myndigheten för delaktighet (2023), *Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld*.

Bakgrund och genomförande

Avsnittet ger en översikt av vad skyddat boende är och hur verksamheterna styrs. Det beskriver också varför studien har genomförts och hur materialet har samlats in.

Skyddat boende för våldsutsatta

Skyddat boende ska ge våldsutsatta personer en trygg plats och stöd anpassat efter individuella behov. Skyddat boende är en insats inom socialtjänsten för personer som behöver tillfällig heldygnsvistelse och stöd på grund av hot, våld eller andra övergrepp. Både vuxna och vuxna med medföljande barn kan tas emot.

Insatsen ska möta akuta behov av boende och skydd och stödja övergången till ett självständigt och tryggt liv. Stödet omfattar till exempel säkerhetsplanering, rådgivning, myndighetskontakter, stödjande samtal och praktisk hjälp i vardagen. Barn kan få stöd med säkerhetsplanering, information, skolarbete och hjälp att bearbeta upplevelser av våld. Verksamheter som tar emot barn behöver vara anpassade efter barns behov.²

Kommunen ansvarar för att personer som utsätts för våld kan få skyddat boende. Verksamheterna kan drivas av privata aktörer, ideella organisationer eller av kommunen och ska hålla god kvalitet för målgruppen.³

Reglering och kvalitetskrav för skyddat boende

Sverige har infört nya regler för skyddat boende. Den 1 april 2024 infördes nya regler som definierar skyddat boende som en insats i socialtjänstlagen. Barn som följer med en vårdnadshavare ska få en individuell bedömning av insatsen. Privata och ideella aktörer behöver tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att driva skyddat boende. IVO ansvar även för tillsyn av skyddade boenden.⁴

Kraven på kvalitet och säkerhet har skärpts. Den 1 juni 2025 började Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende gälla.⁵ Socialstyrelsen använder också kvalitetsindikatorer för att följa och utveckla kvaliteten i skyddade boenden. Indikatorerna omfattar exempelvis trygghet,

² Inspektionen för vård och omsorg, *Tillstånd för skyddat boende* <https://www.ivo.se/vard-omsorgsgivare/tillstand/sol-verksamheter/tillstand-for-skyddat-boende/> (2025-04-15)

³ Socialstyrelsen (2024) *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

⁴ Inspektionen för vård och omsorg, *Tillstånd för skyddat boende* <https://www.ivo.se/vard-omsorgsgivare/tillstand/sol-verksamheter/tillstand-for-skyddat-boende/> (2025-04-15)

⁵ Socialstyrelsen (2025), *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende*.

säkerhet, tillgänglighet, individanpassning, personalens kompetens och barns behov.⁶

Identifierade utmaningar

För personer med funktionsnedsättning kan det krävas anpassningar i skyddat boende gällande miljö, kommunikation och bemötande. Tidigare kartläggningar från Socialstyrelsen visar att en växande majoritet av boenden uppger att de kan ta emot personer med funktionsnedsättning, men att gruppen ändå riskerar att avvisas på grund av bristande kompetens eller otillräckliga förutsättningar.⁷

Länsstyrelsen i Stockholm genomförde 2016 en nationell kartläggning som visade att socialtjänsten hade svårt att hitta lämpliga placeringar för bland annat våldsutsatta personer med funktionsnedsättning.⁸ En senare nationell kartläggning från landets länsstyrelser bekräftade att utmaningarna kvarstår, särskilt för personer med intellektuell funktionsnedsättning.⁹

Studiens syfte och genomförande

MFD har gett Spira utvärdering i uppdrag att undersöka vad kvalitet i skyddade boenden innebär ur ett funktionshinderperspektiv. Studien genomförs som en del av MFD:s regeringsuppdrag att bistå Socialstyrelsen i arbetet med kvalitetsindikatorer för skyddat boende ur ett funktionshindersperspektiv.¹⁰ Syftet med indikatorerna är att bidra till mer enhetliga bedömningar och till att boendena erbjuder en trygg och anpassad miljö.

Studien syftar till att öka förståelsen för vad kvalitet i skyddade boenden innebär för våldsutsatta personer med olika former av funktionsnedsättning.¹¹ Fokus ligger på verksamheternas erfarenheter, arbetssätt och förutsättningar att ge ett tryggt och anpassat stöd. Studien belyser också goda exempel, utmaningar och vilka utvecklingsbehov aktörer ser i arbetet med målgruppen.

⁶ Socialstyrelsen (2022), *Indikatorer för att mäta kvaliteten på verksamheten vid skyddade boenden*.

⁷ Socialstyrelsen (2024 respektive 2020), *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

⁸ Länsstyrelsen i Stockholm (2016), *Kartläggning av skyddat boende för särskilt utsatta personer*.

⁹ Länsstyrelserna (2022), *Stadigvarande boende för våldsutsatta*.

¹⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för delaktighet.

¹¹ Personer med dövhet, hörselskada och dövblindhet har inte varit i fokus i denna studie, eftersom MFD genomför en annan studie som särskilt undersöker behov hos denna målgrupp kopplat till skyddat boende.

Studien bygger på kvalitativa intervjuer och skriftliga inspel från skyddade boenden, funktionshindersonsorganisationer och andra relevanta aktörer såsom Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (ROKS), Riksförbundet Unizon, Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt mejlväxling med Vårdföretagarna.¹² Materialet samlades in under perioden december 2024-mars 2025.

Av 25 tillfrågade boenden deltog 11. Intervjuerna genomfördes främst med chefer vid både privat drivna och kvinnojour drivna boenden, medan kommunala boenden var svåra att nå, vilket påverkar bredden i de insamlade erfarenheterna.

¹² Intervjuer har även gjorts med en god man och en handläggare inom socialtjänsten (funktion med fokus på våld i nära relation).

Målgruppens behov

Avsnittet sammanfattar vilka behov personer med funktionsnedsättning kan ha i skyddat boende baserat på inspel från de funktionshindersorganisationer som deltagit i studien.¹³

Breda behov hos personer med funktionsnedsättning i skyddat boende

Funktionshindersorganisationerna beskriver att personer med funktionsnedsättning ofta möter särskilda hinder i skyddat boende, främst kopplade till tillgänglighet, trygghet, säkerhet och stöd. Vissa avstår helt från att söka skydd eftersom de vet att boendemiljön inte är anpassad för deras behov.

Generella behov för personer med funktionsnedsättning

Nedan sammanfattas generella behov som inte är knutna till en specifik funktionsnedsättning.

- **Tillgänglighet och användbarhet:** Lokaler och kommunikation behöver vara utformade så att personer med olika funktionsnedsättningar kan ta sig fram, orientera sig och ta del av information utan praktiska eller kommunikativa hinder.
- **Personalens kompetens:** Personal behöver ha kunskap om olika funktionsnedsättningar och hur dessa påverkar behovet av anpassat stöd och personens förmåga att hantera våld och trauma.
- **Kontinuitet i stöd:** Personer med funktionsnedsättning behöver få behålla de stödinsatser som de har behov av, såsom insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, hemtjänst och god man.
- **Självbestämmande och trygghet:** Boendemiljön behöver vara trygg och förutsägbar, med möjlighet att ha med och använda sina hjälpmedel.

Särskilda behov kopplade till olika funktionsnedsättningar

Nedan sammanfattas särskilda behov som kan uppstå vid olika typer av funktionsnedsättningar.

¹³ Det innebär att redogörelsen inte på ett heltäckande sätt speglar de behov som olika typer av funktionsnedsättningar kan medföra.

Nedsatt rörelseförmåga

- Fysiskt tillgängliga lokaler, utrymningsvägar och hygienutrymmen.
- Möjlighet att ta med och använda hjälpmedel som rullstol, lyft och anpassad säng.
- Möjlighet att behålla personlig assistans eller hemtjänst.

Intellektuell funktionsnedsättning (IF)

- Tydlig och anpassa kommunikation, exempelvis lättläst stöd eller alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).
- Personal med särskild kompetens om IF och anpassat bemötande.
- Samordning och långsiktig planering inför tiden efter vistelsen.

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)

- En trygg, lugn och förutsägbar miljö.
- Personal med kunskap om hur NPF påverkar individens förmåga att hantera trauma och stress.
- Individanpassad traumabehandling och strukturerade stödinsatser.

Synnedsättning, hörselskada, dövhet eller dövblindhet

- Tillgång till anpassad information såsom punktskrift, lättläst material och teckenspråkstolkning.
- Miljöanpassningar med taktila ledstråk, visuella kontraster och god belysning.
- Möjlighet att ta med ledarhund eller assistanshund.

Erfarenheter av att ta emot personer med olika funktionsnedsättningar

Avsnittet beskriver vilka erfarenheter de medverkande skyddade boendena har av att ta emot personer med olika funktionsnedsättningar.

Varierade erfarenheter

De skyddade boendena som medverkat beskriver varierande erfarenheter av att ta emot personer med funktionsnedsättning. Vissa möter målgruppen regelbundet, andra mer sällan, och flera tar främst emot kvinnor eller barn med funktionsnedsättning som följer med sin mamma.

Oidentifierade funktionsnedsättningar

Boendena lyfter att funktionsnedsättningar kan vara oidentifierade vid placering. Det kan vara svårt att skilja mellan IF, NPF och reaktioner på trauma, våld eller isolering. Underdiagnostisering förekommer därför. I vissa fall framträder behoven först när personen blivit tryggare, i andra fall visar sig misstänkta funktionsnedsättningar vara tillfälliga följder av våldsutsatthet såsom posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

Både för vuxna och barn kan det vara svårt att säga vad som är en diagnos och vad som är PTSD.

Mest erfarenhet av IF och NPF

Boendena beskriver mest erfarenhet av att möta personer med IF eller NPF, och till viss del psykisk funktionsnedsättning. Erfarenheter av att ta emot personer med fysiska funktionsnedsättningar är mer begränsade och rör äldre personer eller enstaka fall av hörsel-, rörelse- eller synnedsättning.

Avvisning

Vissa boenden beskriver att de ibland behöver tacka nej till placeringar när behoven överstiger verksamhetens möjligheter, exempelvis vid behov av omfattande vardagsstöd eller specialiserad vård. Andra återkommande skäl är otillgängliga lokaler och akuta förfrågningar om personer med omfattande stödbehov.

Vi har tackat nej om de behöver hjälp med att laga mat. Någon som till exempel bott på LSS-boende och blivit utsatta där. Socialtjänsten kan ändå ha vänt sig till oss och frågar. Det kan vara så att de inte känner till hur vi jobbar.

Verksamheten på de skyddade boendena

Avsnittet belyser hur de skyddade boendena utformat sin verksamhet för att möta våldsutsatta personer med funktionsnedsättning. Avsnittet omfattar:

- Bemötande och anpassad kommunikation
- Skydd och säkerhet
- Stödinsatser på det skyddade boendet
- Tillgängliga lokaler och boendemiljö
- Kompetens och bemanning
- Samverkan, samordning och stöd från andra aktörer
- Boenden med särskild inriktning på IF och autism

Bemötande och anpassad kommunikation

Bemötande och kommunikation är centralt i alla delar av verksamheten och särskilt viktigt när personer med IF eller vissa former av NPF placeras i skyddat boende.

Boendena beskriver att information ofta behöver ges flera gånger, i korta och tydliga steg och vid tillfällen när personen är redo att ta till sig den. Bildstöd, lättläst material och tydliga rutiner används regelbundet och lyfts som stöd som fungerar bra för många, inte bara för personer med IF eller NPF.

Vi försöker skapa en miljö där det finns så få oväntade moment som möjligt. Det handlar om att ha fasta rutiner, tydlig information och att hjälpa personen att förbereda sig på förändringar i vardagen.

Några verksamheter arbetar även med lågaffektivt bemötande och olika former av visuellt och konkret stöd såsom känslkort som hjälper till att beskriva känslor. Flera betonar vikten av ett traumamedvetet arbetssätt eftersom det ibland är svårt att skilja mellan traumareaktioner och funktionsnedsättningar såsom IF, NPF och förvärvade hjärnskador.

Ett boende som tagit emot en person med hörselskada beskriver att de använt både teckenspråkstolkning och tagit hjälp av digitala lösningar för att kunna förstå varandra.

Skydd och säkerhet

Arbetet med säkerhet i skyddade boenden är mångfacetterat och kombinerar fysiska skyddsåtgärder med insatser som stärker individens egen trygghet och förmåga att hantera risker. Boendena beskriver att dessa insatser behöver anpassas till den enskildes förutsättningar och funktionsförmåga.

Åtgärder för att inte bli röjd

En central del i arbetet med skydd och säkerhet handlar om att ge tydliga och konkreta instruktioner för att undvika att röja platser. För personer med IF eller NPF behöver informationen förenklas och förtydligas, exempelvis kring att inte skicka foton på platser i omgivningen eller hur man ska agera vid telefonsamtal.

När man kommer (till det skyddade boendet) får man ett häfte: Säkerhetskäfte. För personer med IF är det bilder och kort text: Vad gäller i huset, utanför huset, sociala medier, resor... Det innehåller alla delar som är viktiga för säkerhet.

Digital säkerhet är också viktig, och boendena hjälper ofta personer att stänga av plattstjänster eller logga ut från appar, för att de inte omedvetet ska röja var de befinner sig. Tonåringar med NPF lyfts som en särskild utmaning när viljan att kommunicera med vänner är stark.

Flera boenden beskriver att hemtjänst eller boendestöd kan innebära säkerhetsrisker när fler personer får kännedom om vistelseorten. Vissa arbetar därför med att begränsa antalet personer som har tillgång till boendet.

Anpassade riskbedömningar

Boendena använder olika riskbedömningsinstrument för att initialt identifiera hotbilden mot våldsutsatta personer och säkerställa rätt stöd och skyddsåtgärder. PATRIARK, SARA och FREDA¹⁴ är tre sådana metoder som nämns i intervjuerna. En intervjuperson lyfter fram FREDA som särskilt användbart för personer med IF eller NPF.

Isolering och ensamhet är betydande riskfaktorer

Flera skyddade boenden lyfter isolering och ensamhet som en av de största riskerna för att personer röjer sin plats eller återupptar kontakt med en våldsutövare. Boendena arbetar därför aktivt med att skapa gemenskap och trygghet. För personer med IF kan trygghet exempelvis handla om att få tillbaka sådant som ger känslomässig stabilitet, såsom ett husdjur eller gosedjur.

Primära behov är väldigt stora hos personer med IF. [...] Har du något du saknar hemifrån? Katten, en filt...? Man måste förstå att tryggheten kan ligga i något annat än för många andra.

¹⁴ Samtliga metoder går att läsa mer om i Socialstyrelsens metodguide: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/> (2025-03-26)

Självskydd mot våld är avgörande för att inte utsättas igen

Flera skyddade boenden betonar vikten av att bygga upp det som de beskriver som ett inre skydd. Det handlar om att stärka individens förmåga att identifiera våld och övergrepp, att säga nej och sätta gränser mot potentiella framtida våldsförövare. Detta beskrivs som särskilt viktigt för personer med IF eller NPF.

Stödinsatser på det skyddade boendet

Skyddade boenden ska ge den våldsutsatta stöd som stärker förmågan att klara sig själv och minskar sårbarhet. Det handlar både om traumabearbetning och insatser för trygghet och en meningsfull fritid.

Bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp

När det gäller bearbetning av upplevelser av våld framhålls både bemötandets betydelse och behov av tid. Flera boenden beskriver att personer med IF eller autism ofta behöver längre tid för att bearbeta sådana erfarenheter. Samtidigt kan tid för samtalsstöd vara svårt att få fram när säkerhetsfrågor tar mycket utrymme.

Tid är jätteavgörande! Det är personer som försökt många gånger, med vården och psykiatrin. Det tar tid att göra det igen och igen!

Boendena använder olika metoder för samtalsstöd såsom MI¹⁵ och betonar vikten av flexibilitet.

Fast kontaktperson för ökad trygghet

Flera boenden betonar värdet av en fast kontaktperson som ger kontinuitet, trygghet och möjlighet att bygga en stabil relation. En av verksamheterna har två kontaktpersoner för personer med intellektuell funktionsnedsättning, vilket gör att stödet blir mer sammanhållet när någon är sjuk eller ledig.

Meningsfulla aktiviteter

Positiva aktiviteter och gemenskap lyfts fram som centrala för ökad livsglädje och motivation. Boenden försöker bidra till detta genom att erbjuda bakning, trädgårdsarbete och kontakter med arbetsgivare för praktik eller daglig verksamhet.

¹⁵ MI står för *Motivational interviewing*. Se vidare:

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/mi-motiverande-samtal/> (2025-04-15)

Det viktigaste som många blir förvånade över – det är att ha kul och få tillbaka glädjen i det lilla. Vi frågar, vad tycker du om? Vi har en uppsjö av aktiviteter. Bakning är terapeutiskt, trädgårdsarbete också.

Stöd till barn i skyddat boende

För barn med funktionsnedsättning är bemötande, anpassat stöd och ett fungerande säkerhetsarbete avgörande. Att säkra skolgången är centralt liksom att ge barnen möjlighet till lek och fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus. Boendena beskriver också att de ofta stöttar och avlastar mamman i kontakter med exempelvis habiliteringen.

När mamman själv har en funktionsnedsättning arbetar boendena med att stärka hennes föräldraförmåga, till exempel genom att stötta i lek och kommunikation så att barnet får sina behov tillgodosedda och inte far illa.

Fortsatt stöd efter flytt

Ett boende berättar att många kvinnor fortsätter att komma tillbaka efter utflytt, för att få samtalsstöd eller hjälp med praktiska frågor genom deras föreningsdrivna öppna stödverksamhet.

Ibland blir kvinnojourerna en slasktratt som löser det som ingen annan tar i. De kan komma till oss så länge de vill, det finns ingen tidsfrist. Många kommer hit när andra inte hjälper dem vidare.

Tillgängliga lokaler och boendemiljö

En trygg och anpassad boendemiljö i skyddade boenden behöver ta hänsyn till en mångfald av funktionsnedsättningar.

Boenden beskriver att tillgängligheten för personer med nedsatt rörelseförmåga varierar och styrs av de befintliga förutsättningarna. Vissa boenden har rullstolsanpassade utrymmen medan andra löser behov individuellt genom att möblera om, anpassa badrum eller snabbt ordna hjälpmedel såsom ramper, duschstolar eller anpassade sängar via hjälpmedelscentralen.

Det finns också enstaka exempel på anpassningar för personer med synnedsättning, till exempel justeringar av belysning, kontraster och användning av hjälpmedelskit.

Samtidigt uppger flera att tillgängligheten ofta begränsas av lokaler med trappsteg upp till lägenheter eller endast delvis anpassade lägenheter för personer i rullstol, vilket gör att tillgången på helt tillgängliga boenden varierar.

För personer med IF eller NPF arbetar boendena med att skapa lugna och förutsägbara miljöer med möjlighet till både social samvaro och avskildhet. Exempel som nämns är gemensamma utrymmen kombinerat med möjligheten till egen plats, lugna färger, dämpad belysning och ljuddämpande inredning.

Kompetens och bemanning

Generellt god kompetens kring trauma och våldsutsatthet

Boendena uppger att de har grundläggande kunskap om våld, mäns våld mot kvinnor, trauma och PTSD. Många har också traumafokuserad handledning.

Kunskap om våldets konsekvenser hjälper oavsett problematik. Förståelsen för skam och dissociation är avgörande.

Personlig lämplighet hos personalen, såsom empati, relationsförmåga och anpassningsförmåga, ses som avgörande i arbetet.

Varierad kompetens att möta målgruppens behov

Kunskapen om funktionsnedsättningar varierar. Vissa boenden har erfarenheter från LSS, anpassade skolformer eller gruppboenden medan andra saknar specialistkompetens och uttrycker osäkerhet kring om deras kunskap räcker. Vissa får stöd genom psykologledd handledning i frågor som rör IF och NPF.

Vi är noga med att möta personer där de är, men vi frågar oss ibland om vi kan tillräckligt.

Kompetensutveckling rörande NPF

Flera boenden har identifierat NPF, särskilt autism och adhd, som prioriterade områden för kompetensutveckling. Vissa boenden använder specifika material som *Det finns stunder*¹⁶ och utbildningsresurser från Unizon för att bättre bemöta personer med funktionsnedsättningar.

¹⁶ En webbaserad utbildning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättningar. Se vidare: <https://amphi.se/webeducation/det-finns-stunder-webbutbildning-om-vald-mot-kvinnor-mer-funktionsnedsattningar/> (2025-04-15)

Bemanning är avgörande för personer med funktionsnedsättning

Bemanningen har stor betydelse för om boendet kan ta emot personer med mer omfattande stödbehov. Flera beskriver att personer med funktionsnedsättning ofta behöver tillgänglig personal i större utsträckning, särskilt i början av vistelsen. Brist på dygnet runt-bemanning kan innebära att vissa personer inte kan tas emot.

Samverkan, samordning och stöd från andra aktörer

Skyddade boenden beskriver samverkan med andra aktörer såsom socialtjänst, vård, skola, LSS, psykiatri och civilsamhälle som avgörande. Personer med funktionsnedsättning har ofta omfattande stödbehov och saknar ibland erfarenhet av att hantera myndighetskontakter själva. Boendena fungerar därför ofta som samordnande länk vilket kan vara både komplext och tidskrävande.

De som kommer till oss orkar inte dra i alla kontakter själva. Det kan vara BUP, vuxenhandläggare, barnhandläggare, ekonomiskt bistånd, Skatteverket och vården. Det blir snabbt för mycket.

Samarbetet med socialtjänstens olika delar

Ett nära samarbete med socialtjänstens olika delar ses som centralt men upplevs variera mellan kommuner och handläggare. Flera boenden efterfrågar bättre samordning mellan exempelvis ekonomiskt bistånd, funktionsstöd och våldsenheter. Ansvarsgränserna upplevs ibland som otydliga, och skyddade boenden kan få ta över uppgifter som egentligen ligger utanför deras uppdrag.

Relationen mellan hem- och vistelsekommunen beskrivs som särskilt utmanande. Ansvar för beslutade stödinsatser ligger kvar på hemkommunen även under placeringen, vilket gör att boendena ofta behöver driva på för att individen ska få hemtjänst, boendestöd, hjälpmedel eller daglig verksamhet i vistelsekommunen.

Samarbete för att hitta nytt boende

Att ordna ett långsiktigt boende är en återkommande knäckfråga. Personer med funktionsnedsättning behöver ofta boenden med särskilt stöd eller LSS-insatser, vilket innebär längre väntetider. Moment 22-situationer kan uppstå när vistelsekommunen inte beviljar insatser innan personen är folkbokförd samtidigt som folkbokföring kräver ett boende. Därtill beskrivs den ekonomiska utsattheten som ett hinder då många saknar möjlighet att klara kostnader som deposition, hyra och andra boenderelaterade utgifter.

Socialsekreterarna fokuserar mycket på att de som placeras här ska hitta ett eget boende, men för många är det svårt med alla skulder och krav. Det blir en väldig stress.

Etablerade samarbeten med skola och barnomsorg

Boendena betonar vikten av att snabbt ordna skolgång för barn, inklusive i anpassad grundskola. Många har etablerade kontakter och arbetar tillsammans med skolor kring säkerhetsrutiner.

Ett boende beskriver svårigheter att få gymnasieplacering för ungdomar med särskilda behov eftersom gymnasiet inte omfattas av skolplikt.

Svårt med nya ingångar till vården

Det kan vara svårt att etablera nya kontakter med vården, exempelvis psykiatrin eller habiliteringen. Boendena försöker därför behålla tidigare vårdkontakter när det är möjligt. Utredningar för misstänkta funktionsnedsättningar drabbas ofta av långa väntetider i offentlig vård eller höga kostnader i privat vård. Det beskrivs som en bromskloss för annat stöd, exempelvis genom LSS.

Samverkan med civilsamhället och ideella organisationer

Flera boenden använder sig av ideella aktörer såsom lokala föreningar och trossamfund för att hjälpa de boende att återuppbygga sociala nätverk, exempelvis kvinnoträffar, stödgrupper och praktikplatser.

Vi har jättebra kontakt med en kyrka som ordnar träffar för våra kvinnor. Det blir en viktig plats att komma vidare ifrån.

Boenden med särskild inriktning på IF och autism

Två av de medverkande boendena har en tydlig specialisering för att ta emot personer med IF eller autism.

Dessa boenden kännetecknas av följande:

- Personal arbetar i tvärprofessionella team med kompetens om funktionsnedsättning och våld.
- Bemanning dygnet runt och hög personaltäthet.
- Placeringstiden är längre än i reguljära boenden, ofta upp till två år.
- Ger kontinuitet genom möjlighet att bo kvar i LSS-boende även när skyddsbehovet upphör.

Slutsatser och diskussion

Avsnittet sammanfattar vad studien visar om målgruppens behov, vad som kännetecknar kvalitet i skyddade boenden och vilka utvecklingsområden som är mest framträdande.

Både mer omfattande och annorlunda skydds- och stödbehov

Personer med funktionsnedsättning har ofta breda och sammansatta behov under sin vistelse i skyddat boende. Det kan handla om att få en utredning och diagnos, tillgång till hjälpmedel, stöd av god man eller insatser enligt LSS. Boendena behöver då fungera som en länk till andra aktörer för att individen ska få rätt stöd både under och efter vistelsen.

Resultaten bekräftar tidigare kartläggningar som visar att behov hos personer med funktionsnedsättning kan vara svåra att tillgodose, särskilt vid mer omfattande funktionsnedsättningar. Intervjuerna rör främst kvinnor i skyddat boende, vilket gör att studien inte ger underlag för att uttala sig om mäns förutsättningar.

Kvalitet handlar om att tillgodose målgruppens behov

Kvalitet i detta sammanhang handlar om förmågan att möta individens behov på ett tryggt, begripligt och anpassat sätt.

I studien har kvaliteten i skyddat boende visat sig handla om följande:

- **Medvetet och individbaserat bemötande och kommunikation:** Det individanpassade bemötandet och kommunikationen är kärnan i arbetet. Det handlar om att anpassa sättet att förklara och ge information så att personen, utifrån sina förutsättningar, kan känna sig trygg och förstådd. Detta är en förutsättning för att både skydd och stöd ska fungera
- **Skydd anpassat efter individens behov:** Skyddsarbetet behöver utgå från individens specifika behov och funktionsförmåga. Åtgärder och rutiner behöver anpassas till hur personen fungerar och förändras under vistelsen för att ge ett effektivt skydd.
- **Tillgång till brett stöd under och efter vistelsen:** En kvalitativ verksamhet behöver säkerställa att individen får samlat stöd under hela vistelsen och vid övergången vidare, ofta i samverkan med andra aktörer. Stödet är många gånger omfattande och rör traumabearbetning, ekonomi, boende, sysselsättning, vård och omsorg.
- **Genomtänkta boendemiljöer:** Boendemiljön behöver vara utformad eller anpassad för att möta olika behov. Det krävs medvetenhet om hur lokalerna fungerar för olika personer och vilka begränsningar som finns.
- **Rätt kompetens och bemanning:** Personalens kunskap om våld, funktionsnedsättningar och funktionshinder är central för kvaliteten. För

personer med mer omfattande behov kan dygnet runt-bemanning vara nödvändigt för att ge ett fungerande stöd.

- **Fokus på en hållbar boendesituation efter utslussning:** Utslussningen är ofta komplex och kräver tidig planering. För personer med funktionsnedsättning behöver frågor om ekonomi, socialt stöd, vård och sysselsättning vara lösta innan flytt för att övergången ska bli hållbar.

Om kvalitet ses som en fråga om i vilken utsträckning målgruppens behov tillgodoses, visar studien att flera boenden arbetar med kvalitet på detta sätt redan idag, men förutsättningarna varierar.

Behov av specialiserade skyddade boenden

Studien visar att alla skyddade boenden inte kan, och inte heller bör, möta mer omfattande stödbehov. Det är inte rimligt att alla verksamheter ska ha resurser för de mest komplexa insatserna. För vissa personer behövs därför boenden som är specialiserade och har dygnet runt-bemanning, kompetens om IF och NPF och etablerad samverkan med LSS och vården. Dessa verksamheter kan ge det mer långsiktiga och samlade stöd som krävs när behoven är mer omfattande.

Avgörande med reell tillgång till specialiserade boenden

För att personer med mer omfattande behov ska få tillgång till rätt verksamhet behöver socialtjänsten enkel och tydlig information om boendenas inriktning. Det behövs en bättre överblick och en mer likvärdig tillgång i hela landet.¹⁷ Krav vid upphandling och ökad samordning mellan kommuner kan stärka förutsättningarna för detta.

Uppdraget från kommunen och andra förutsättningar påverkar kvaliteten

Utöver faktorer som de skyddade boende själva kan utveckla och förbättra påverkas deras förutsättningar av hur kommunerna utformar uppdraget om placering till boendet. Det handlar om särskilt placeringstid och uppdragets omfattning. Det påverkar möjligheten att ge ett stabilt och långsiktigt stöd. För personer med funktionsnedsättning behövs ofta längre placeringstid för att insatser ska hinna komma på plats och fungera över tid.

Ökad samordning av stödet till målgruppen

Kvaliteten i skyddat boende är beroende av hur väl andra aktörer samverkar. Samordning mellan socialtjänst, LSS, vård och skola är avgörande. Bristande

¹⁷ I den aktuella studien har inte någon sådan samlad databas eller förteckning kunnat identifierats. Däremot har både Unizon och ROKS förteckningar över de kvinnojourer med skyddat boende som är anslutna till respektive organisation.

samordning är en återkommande utmaning. När personer flyttar till en ny kommun eller behöver utredningar och beslut under vistelsen behöver insatserna komma på plats snabbt.

Referenser

Amphis webb utbildning *Det finns stunder*: <https://amphi.se/webeducation/det-finns-stunder-webbutbildning-om-vald-mot-kvinnor-mer-funktionsnedsattningar/> (2025-04-15)

Inspektionen för vård och omsorg, *Tillstånd för skyddat boende*: <https://www.ivo.se/vard-omsorgsgivare/tillstand/sol-verksamheter/tillstand-for-skyddat-boende/> (2025-04-15)

Länsstyrelsen i Stockholm (2016), *Kartläggning av skyddat boende för särskilt utsatta personer*.

Länsstyrelserna (2022), *Stadigvarande boende för våldsutsatta*.

Myndigheten för delaktighet (2023), *Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld*.

Regeringen (2023), *Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende* (Prop. 2023/24:31).

Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för delaktighet.

Socialstyrelsen (2025), *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende*.

Socialstyrelsen (2022), *Indikatorer för att mäta kvaliteten på verksamheten vid skyddade boenden*.

Socialstyrelsen (2024), *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

Socialstyrelsen (2020), *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

Socialstyrelsens kunskapsstöd om Motiverande samtal (MI): <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/mi-motiverande-samtal/> (2025-04-15)

Socialstyrelsens metodguide: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/> (2025-03-26)